

МОЗАИК ФРАГМЕНАТА И ЊЕГОВЕ МОГУЋНОСТИ

(Милош Петрик: *Млад си да се њрославиш*, Градска библиотека „Карло Бијелицки“, Сомбор, 2019)

Збирка која се налази пред нама објављена је након што је победила на конкурс четвртог Сомборског књижевног фестивала за другу књигу аутора млађих од 35 година. Милош Петрик је домаћем читалаштву до сада био познат пре свега као аутор *Сиве хронике* (2016), збирке повезаних новела и приповедака које су представљале специфичну појаву на српској сцени фантастичне књижевности. У њима је Петрик приказао алтернативни временски ток у коме Београд има бројну и агилну мањину Индијаца. Али, *Сива хроника* не спада у научну фантастику нити алтернативне историје, већ је писана у жанровском кључу урбане фантастике и неоноара: њени јунаци припадају полицијском одељењу које решава случајеве са учешћем натприродних елемената, почев од ситних демона па до духова и оживљених мумија.

Збирка *Млад си да се њрославиш* стога донекле представља изненађење јер чини искорак у односу на *Сиву хронику*. Иронични (често и аутоиронични) глас аутора се није променио, што је видљиво већ од наслова књиге, али су зато очити помаци како у формалном тако и у жанровском погледу.

Најпре, уочљив је одмак од сразмерно дуге форме према краткој причи и најкраћој прози која готово да не излази из оквира гега или мало проширеног вица. Најкраће приче у овој збирци евоцирају данас већ сасвим скрајнут (а никад потпуно признат и легитимисан) жанр *новинске њриче*: сажете до крајности и усмерене према поенти која јој даје сврху. Ту можемо навести „Шта смо рекли за после туширања“, „Велики дан“, „Праву реч“ или „Једанаест“. Новинска прича је била условљена својим оквирима, тј. простором који је имала на располагању у дневним или недељним листовима и пажњом читаоца таквог листа; Петрикове приповести, међутим, припадају њеним непризнатим наследницима, различитим варијантама интернетске прозе. Било да се појављују у онлајн гласилима или у још неформалнијим оквирима веблогова, интернет платформи за писце у успону или напосто на друштвеним мрежама, кратке приче савременог доба показују сличне одлике као и новинска прича или цртица – апсолутна сведеност форме, камерна поставка и усредсређеност на поенту, сем ако читав концепт не представља досетку за себе. Ван свог првобитног контекста, а нарочито читане с кратким временским размацима или све заједно, оне често губе замах и упечатљивост. Најуспелије међу тим минијатурама јесу оне које се ослањају на неку конкретну традицију и приповедни систем са познатим конвенцијама и мотивима, тако да на ограниченом

простору могу да активирају различита читалачка предзнања и очекивања и поиграју се с њима. Тако „Бели штрајк“ представља изненађујућу варијацију у духу Станислава Жежија Леца, док су „Вибрације“ и „Како смувати Земљанку“ научнофантастичне хумореске. „Крв Атлантиде“ треба издвојити због тога што на само неколико страница смешта општа места поджанра „тајне историје“ – теорију завере, потрагу за Атлантидом и организацију Аненербе – немилосрдно их пародира и завршава неочекиваном комичном поентом.

Дуже приче у збирци, међутим, не пате од ограничења форме минијатуре. Иако су у већини приповедака и даље присутни жанровски оквири (и видно немало познавање тропа научне фантастике и хорора, којима се Петрик радо и спретно поиграва), неке од њих, мање или више успешно, прелазе у област миметичког реализма. Таква је, на пример, прва прича „Симулакрум“ која је уз мање измене могла послужити као уводни део неке од епизода *Сиве хронике*. За разлику од других писаца који у својим делима пародирају савремену уметничку сцену или поједине уметнике, Милош Петрик осим чисто комичног ефекта у пародијском кључу уноси елементе хорора: у приказ отварања изложбе уводи nelaгодност и растућу напетост које кулминирају саопштењем да је уметник извршио самоубиство како би од његовог тела били направљени колачићи пуњени месом, воловани који су управо послужени публици приликом отварања. Иако се прича разрешава сазнањем да је у питању разрађена групна обмана, утисак страха и nelaгодности остаје, а сам текст пре евоцира другу новелу из *Сиве хронике* у којој се врхунски ресторан снабдева људским месом (уз надзор демона) или Олтванџијев *Ивер* него пародије Милете Продановића и Давида Албахарија.

У сличном кључу треба читати и причу „Купус“. Петрик овде бира актуелни мотив кријумчарења људи и мигрантске кризе, али га поставља и разрешава у кључу блиском новинској детективној причи: сажети наратив дат је из угла младића који преноси торбу знајући да помаже у кријумчарењу неке робе, али све до самог краја не схвата да заправо носи живу девојку. Завршни обрт, откривање природе „робе“, удваја се његовом реакцијом: уместо да ослободи девојку, он је враћа у торбу и оставља на месту отказаног састанка. Аутор одбија да склизне у педагошку ангажованост и стога посеже за циничном нарацијом сродном наслеђу Хамета или Чендлера.

Понеке приче, опет, чврсто се држе жанровских оквира и тема, али их врло успешно локализују и смештају у домаћу савременост: у њих можемо убројати „Систем“, „Хибрид“ и „Састанак на слепо“. „Систем“ пружа реалистичну слику блиске будућности и рада у програмерским фирмама (узгредна опаска „тек је било седам увече, а већ су се сви били разбежали“ говори довољно о темпу којим се троше људски ресурси) уз неочекивану меланхоличну ноту и пред сам крај се претвара у причу о духовима. „Састанак на слепо“, завршна прича збирке и свакако једна од најбољих, у почетку делује као знатно проширена верзија минијатуре „Састанак“, али се убрзо претаче у причу у којој се сусрећу конвенције романтичне комедије и постапокалиптичне фантастике: састанак на слепо претвара се у бекство пред васионским бродом у бришућем лету. Петрик овде уз знатно слободније оцртане ликове Игора и Аните у позадини пружа и назнаке приповести о свемирском броду који слеће у северну Пољску, а чланови његове посаде су „у току преговора били упознати са дипломатским протоколима и

тражили су азил у складу са Конвенцијом УН о избеглицама“, али изостаје његов типични приступ научнофантастичним темама уз пародирање жанровских општих места и бирократског жаргона: уместо тога, усредсређује се на љубавни однос у настајању.

Конечно, „Хибрид“ представља структурно свакако најзанимљивију фантастичну причу у овој збирци: састоји се од три на први поглед независне минијатуре које, међутим, читане заједно пружају нови увид у комплексну и скривену целину. Истовремено, свака од њих представља и благу пародију неког жанра или приповедног модуса. Прва, *Хибрид*, активира код нас сразмерно чест мотив археолога који наилази на необичан артефакт, овде двоглави људско-животињски хибридни скелет, док друга, *Две самачке вечере*, експериментише с формом приповедања у *двосџруком* првом лицу којим приповедач описује сусрет са властитим двојником. Трећа, *Жрвањ*, повезује их и административним језиком (који Петрик, како је већ поменуто, радо користи и још радије персифлира) пружа нам контекст и надређени наратив.

Овакву структуру, како примећује и Драган Бабић у поговору, Петрик користи и у тексту „Прва прича“, састављеном од заокружених целина *Друџа сџрана*, *Трећа свеска*, *Чеџврџа џура* и *Прва џрича*, у којој се, понешто неочекивано, посвећује постмодернистички рекурсивној форми и преиспитивању мотива двојника, у сведеном маниру какав код нас негује Зоран Живковић. Ипак, за разлику од Живковића, Петрик у своју причу уноси живост и разиграност које Живковићу често недостају: то је највидљивије у куваревом монологу у *Чеџврџој џури*, који је можда и најбољи пример живог говора у овој збирци.

Спремност на експериментисање са формом и жанровским конвенцијама, као и увек присутна иронија, свакако су највеће врлине ове збирке прича Милоша Петрика, које долазе до изражаја кад год се ослободи стега и ограничења најкраће форме или посегне за уланчавањем краћих наратива у веће целине. Треба се надати да ће то потврдити и његове идуће књиге.